

DEMPİNQ VƏ HAQSIZ RƏQABƏTƏ QARŞI MÜBARİZƏYƏ DAİR TƏLİMAT

1.Giriş

Təcrübə göstərir ki, bir sıra ölkələrdə auditor xidmətinin göstərilməsi zamanı haqsız rəqabət hallarına və dempinqə rast gəlinir. Bu hallar xüsusilə MDB məkanında daha geniş yayılmışdır. Dempinqə və haqsız rəqabətə adətən aşağı işgüzar nüfuza, zəif intellektual potensiala, aşağı hazırlıq səviyyəsi olan kadrlara və normativ bazaya malik olan, keyfiyyətsiz audit aparən auditorlar (auditor təşkilatları) tərəfindən yol verilir ki, bu da öz növbəsində daha yüksək peşə meyarlarına malik olan auditorların fəaliyyətinə ciddi mənfi təsir göstərir, bütövlükdə isə auditor xidməti bazarının inkişafını ləngidir, cəmiyyət üzvləri arasında auditə olan inamı zədələyir.

2.Dempinq və haqsız rəqabətə qarşı tədbirlər sisteminin məqsədi

Məqsəd- maliyyə hesabatlarının şəffaflığının təmin edilməsi prosesinin özünün şəffaflığının artırılması, yüksək peşə meyarlarına malik olan auditorlar üçün sağlam rəqabət əsasında fəaliyyət göstərilməsinə münbit şərait yaradılması, keyfiyyətsiz audit aparılmasının qarşısının alınmasında təsirli tədbirlər görülməsi vasitəsilə milli auditin səviyyəsinin yüksəldilməsinə dəstək verilməsidir.

3. Dempinq və haqsız rəqabət formaları

Dempinq - İstehsal olunmuş əmtəənin, göstərilmiş xidmətin, yerinə yetirilmiş işlərin bazarda digərlərinə qarşı daha ucuz, hətta bir sıra hallarda maya dəyərindən

aşağı qiymətə təqdim edilməsidir. Bu, bazarda potensial rəqibi sıxışdırmaq, satışın həcmi artırmaq məqsədilə edilir.

Haqsız rəqabət — bazar subyektinin Auditor fəaliyyətində mövcud qanunvericiliyə zidd və ədalətsiz üsullarla üstünlük əldə etməyə yönəlmiş, bununla da digər bazar subyektlərinə (rəqiblərinə) zərər vura bilən, yaxud onların işgüzarlıq nüfuzuna xələl yetirə bilən hərəkətlərdir.

Auditor fəaliyyətində haqsız rəqabətin formalarına aşağıdakılar aid edilir:

- Digər auditorun fəaliyyətinin təqlidi;
- Digər auditorun fəaliyyətinin nüfuzdan salınması;
- Digər auditorun fəaliyyətinə müdaxilə;
- Qeyri-qanuni auditor fəaliyyəti;
- Haqsız işgüzarlıq davranışı;
- Sifarişlərin çətdirilməsi.
- Qəsdən qiymətin aşağı salınması

Digər auditorun fəaliyyətinin təqlidi

Digər auditorun fəaliyyətini təqlidi aşağıdakılardır:

- Digər auditorun ticarət nişanın, loqosunun və sair fərqləndirmə vasitələrinin təqlid edilməsi;
- digər auditorun coğrafi göstəricilərinin, firma adının, həmçinin adının qanunsuz istifadə edilməsi.

Digər auditorun fəaliyyətinin nüfuzdan salınması

Digər auditorun fəaliyyətini nüfuzdan salınması aşağıdakılardır:

- digər auditorun işgüzar nüfuzu və maliyyə vəziyyəti haqqında yalan və təhrif olunmuş məlumatların yayılması;

- Digər auditorun elmi-texniki və intellektual imkanları haqqında məlumatların təhrif olunmuş şəkildə açıqlanması.

Digər auditorun fəaliyyətinə müdaxilə

Digər auditor təsərrüfat fəaliyyətinə müdaxilə aşağıdakılardır:

- Digər auditorun işgüzar münasibətlərinin qanunsuz vasitələrlə qəsdən pozulması, kəsilməsi və dayandırılması;
- Digər auditorun işçilərini öz xidməti vəzifələrini yerinə yetirməməyə sövq etmək məqsədilə onlara qanunsuz vasitələrlə təsir göstərilməsi.

Qeyri-qanuni və haqsız auditor fəaliyyəti

Auditor fəaliyyəti sahəsində aşağıdakı hərəkətlərə yol verilmir:

- Qanunda nəzərdə tutulmuş xüsusi razılıq (icazə) almadan fəaliyyət göstərmək;
- Digər auditorun fəaliyyətinə dair məlumatların, o cümlədən kommersiya sirrinin qanunsuz əldə edilməsi, istifadə olunması və yayılması;
- Digər auditorun üzərində əsassız üstünlük qazanmaq məqsədilə onun qərarlarının qəbul edilməsinə və icrasına qanunsuz vasitələrlə təsir göstərilməsi;
- Müqavilələrdə əsassız birtərəfli üstünlüklərin nəzərdə tutulması;

Haqsız işgüzarlıq davranışı

- Haqsız işgüzarlıq davranışı digər auditorun işgüzarlıq əlaqələrini pozmaq məqsədilə digər bazar subyektlərinə əsassız çağırışlar (müraciətlər) edilməsi və belə əlaqələrin yaradılmasına maneçilik törədilməsidir.

Sifarişçilərin çaşdırılması

Sifarişçilərin çaşdırmağa yönəldilmiş tədbirlər aşağıdakılardır:

- auditorun şəxsiyyəti və ya onun fəaliyyətinin xüsusiyyəti barədə istehlakçını çaşdırma bilən hər hansı məlumatlardan istifadə edilməsi;
- auditor xidmətinin göstərilməsi, yaxud sövdələşmə zamanı sifarişçinin seçmə sərbəstliyinə təsir göstərən qanunsuz üsullardan istifadə olunması;
- sifarişçini çaşdırma bilən yanlış müqayisə edilməsi və ya onun informasiya materialı kimi açıqlanması;

6.Dempinq və haqsız rəqabətə qarşı mübarizə tədbirləri

Beynəlxalq səviyyədə auditdə dempinq və haqsız rəqabətə qarşı mübarizə mütəxəssislərin diqqət mərkəzindədir. Lakin bu problemlə bir məsələ kimi qalmaqdadır. Bu ilk növbədə auditin spesifikliyi ilə, bir sıra hallarda isə bu halın özünün təsnifləşdirilməsinin mürəkkəb bir prosedur olması ilə əlaqədardır.

Bütölkədə beynəlxalq təcrübədə dempinq və haqsız rəqabətə qarşı mübarizə üzrə aşağıdakı tədbirlərin görülməsi tövsiyə olunur:

- Palata tərəfindən auditor xidmətlərinin qiymətlərinə ciddi nəzarət edilməsi. Bazar üçün sərbəst auditorlar və auditor təşkilatları tərəfindən təqdim edilmiş hesabatların tədiqiqin əsasən müəyyən olunmuş orta qiymətlərdən 2 dəfədən aşağı qiymətlərlə işləyən auditorların fəaliyyətlərinin keyfiyyətinin növbədən kənar yoxlanılması:

- Auditorların seçimində üçüncü tərəflərin iştirakı. Bu halda üçüncü tərəf kimi sifarişçinin tənzimləyici orqanı, sığortaçısı və digər tərəf ola bilər.

- Auditor seçimi zamanı (tender, kotirovka və s.) ən aşağı qiymət təkliflərinə baxılmaması təklifinin təşviq edilməsi;

- Tövsiyə olunan minimum qiymətlərə əməl olunması vəziyyətinin operativ monitorinqinə imkan verən informasiya-təhlil metodlarının tətbiqi və onun nəticələrinin ictimaiyyətə açıqlanması;

- Dəmpinq və haqsız rəqabətə qarşı mübarizə mövzusunda tədbirlərin (dəyirmi masa, elmi-praktik simpozium və s.) təşkili;

- Auditorların reyting cədvəli ilə bərabər, onların potensialı (maddi texniki təminatı, beynəlxalq sertifikatlı mütəxəssislərin, auditor assisentlərinin sayı, ictimai əhəmiyyətli qurum olan müştərilərinin mövcudluğu və xidmətdə xüsusi çəkisi, və s.) barədə məlumatın hazırlanması. Belə məlumatın Palatanın internet sahifəsində yerləşdirilməsi sifarişçilərin auditor obyektiv seçiminə dəstək ola bilər.

- Auditorlar barəsində məlumatların (o cümlədən reyting və potensial barədə) daha çox ziyarət olunan sosial şəbəkələrdə yerləşdirilməsi.